

Werk zoeken in de Vlaamse bos- en natuurbeheersector

EDUCATIEF BOSBOUWCENTRUM GROENENDAAL
januari 2003

Duboislaan 2, 1560 Hoeilaart, tel. : 02/ 657 93 64

colofoon :

samenstelling : Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal,
Duboislaan 2
1560 Hoeilaart

tekst : Willy Verbeke

lay-out en tekeningen : Johan Cosijn, Jan Van Lierde en Tom vermeir

datum : januari 2003, vijfde herwerkte druk

Het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal werd opgericht door de Vereniging voor Bos in Vlaanderen en het Centrum voor Privé-Bosbouw, met de steun van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement LIN, afdeling Bos en Groen.

Werk zoeken in de Vlaamse bos- en natuurbeheersector (inhoud)	blz.
1. Inleiding	3
2. Overzicht van de professionele werkzaamheden in de Vlaamse bossen en natuurgebieden	3
2.1. Bosverplegingswerkzaamheden en natuurbeheer	3
2.2. Bosexploitatie en houthandel	6
3. Opleidingen en cursussen	7
4. Werk zoeken als werknemer in de Vlaamse bos- en natuurbeheersector	9
4.1. bij de Vlaamse Gemeenschap	9
4.2. bij lokale besturen	11
4.3. bij privé-bedrijven en privé-instellingen	12
5. Zich vestigen als zelfstandige	14
5.1. Vestigingsvereisten en vergunningen	14
5.2. Administratieve verplichtingen	16
5.3. Juridisch en economisch kader	17
5.4. Gunstige formules	18
6. Sociale tewerkstelling en Sociale economie	19
7. Samenvatting en besluit	21

1. Inleiding

Op het Educatief Bosbouwcentrum krijgen we zeer regelmatig vragen van mensen die op zoek zijn naar werk in de Vlaamse bos- en natuurbeheersector. Wij proberen hier zo goed mogelijk op te antwoorden en deze brochure is in de eerste plaats bedoeld om deze geïnteresseerden optimaal van dienst te zijn. Het is anderzijds wel een kleine sector, waar alles bij elkaar slechts enkele duizenden mensen werkzaam zijn, zodat deze brochure ook niet groots van opzet is en geen al te hoge verwachtingen mag scheppen.

U zal zien dat het niveau en de aard van de jobs zeer verschillend zijn : functies waarvoor een universitaire opleiding van 5 jaar noodzakelijk is, arbeider in een beschutte werkplaats, pedagogische functies, fysiek zwaar buitenwerk tot denkopdrachten. Bij het opstellen van deze brochure zijn we er dan ook van uit gegaan dat een zeer verscheiden publiek hierin aan zijn trekken zou moeten komen. Algemeen kan gesteld worden dat men niet moet toetreden tot de bos- of natuursector om rijk te worden. Als men echter zoekt naar zelfontplooiing en arbeidsvreugde, dan zijn er wel veel mogelijkheden.

Op basis van een ruime rondvraag werd door het Educatief Bosbouwcentrum ook een lijst met ongeveer 200 bosbedrijven opgesteld, welke actief zijn in Vlaanderen. Deze lijst wordt onafhankelijk van deze brochure gratis verspreid bij mensen die op zoek zijn naar een firma die tegen betaling bereid is bepaalde bos- of natuurbeheerswerkzaamheden uit te voeren.

2. Overzicht van de professionele werkzaamheden in de Vlaamse bossen en natuurgebieden

2.1. Bosverplegingswerkzaamheden en natuurbeheer

Met bosverplegingswerkzaamheden wordt een zeer verscheiden geheel van werkzaamheden bedoeld die in Vlaanderen over het algemeen gebeuren in opdracht van de eigenaar of de beheerder van het terrein. Zo zijn er enkele tientallen kwekerijen van bosplantsoen die het grootste deel van hun productie uitvoeren naar het buitenland. Het zijn meestal kleine bedrijven, bijna allemaal gevestigd in de streek tussen Gent en Brugge. Daarnaast zijn er nog tientallen boomkwekerijen verspreid over geheel Vlaanderen die zich meer toegelegd hebben op de teelt van sierheesters of fruitbomen. Hun namen vindt u in de gouden gids onder de rubriek boomkwekerijen.

Enkele firma's hebben zich specifiek toegelegd op het uitvoeren van bosaanplantingen, terwijl natuurlijk heel wat aannemers van tuinwerken dit ook

kunnen uitvoeren. Hierbij is er een groot verschil tussen het aanplanten van populieren of wilgen, die vaak onder de vorm van meterslange jonge stammen zonder wortels worden geplant in een smal gat, en de meer klassieke kuilplanting van klein bosplantsoen bij de andere boomsoorten. Bijna altijd worden de gaten of plantkuilen heden ten dage mechanisch gegraven of geboord met een plantboor. Bemesting wordt niet zo vaak gedaan, meestal betreft het dan een gift van kalkrijk materiaal in de plantput, om een al te zure bodem tegen te gaan. Het is mogelijk een nieuw bos aan te leggen via uitzaaien van boomzaden, maar dit wordt in de praktijk bij ons om praktische redenen zeer weinig gedaan. Wel wordt er regelmatig gebruik gemaakt van natuurlijke zaailingen, maar vaak zijn deze zodanig talrijk dat er heel veel uitdunnings- en selectiewerk bij te pas komt.

Bij het aanplanten is het ook doorgaans noodzakelijk de nodige wildbescherming aan te brengen. Konijnen, reeën en andere wilde dieren kunnen namelijk voor ravages zorgen in het jonge pas geplante plantsoen. Hiertegen worden de boompjes vaak tijdelijk ingepakt in plasticen kokers of netjes, ofwel worden ze ingestreken met wildafwerende producten. Als het grotere bebossingen of herbebossingen betreft is het echter vaak het interessantst om het gehele terrein af te rasteren met een geschikte omheining. Voor elk van deze technieken zijn er mensen actief in de productie, de distributie en het aanbrengen van de wildbescherming.

Een klein aantal bedrijven legt zich toe op de terreinvoorbereiding, een geheel van activiteiten waarvoor doorgaans grotere machines en dus ook hogere investeringen noodzakelijk zijn. Wanneer er veel takken zijn achtergebleven van de bomen die er tevoren stonden, kan het noodzakelijk zijn om deze eerst op rijen te leggen of te duwen (het "rillen"). Tussen deze takkenrijen in kan men dan maaien en planten. Men kan de achtergebleven takken ook verhakselen met aangepaste machines. Andere activiteiten zijn het eventuele ploegen of andere grondwerken, het ruimen of het trekken van grachten. In vele gevallen wordt de aanwezige concurrerende vegetatie van bijvoorbeeld bramen of Adelaarsvaren verhakseld of weggemaaid met een klepelmaaier. Dit geeft de jonge boompjes die achteraf geplant worden, een beetje voorsprong op hun concurrenten.

In Vlaanderen bestaan er geen firma's die zich gespecialiseerd hebben in het aanleggen of herstellen van boswegen. Dit wordt dus gedaan door bedrijven die het grootste deel van de tijd buiten het bos actief zijn. Wel zijn er tuinbedrijven die zich specialiseren in tuinpaden; opritten en dergelijke. Aan de wegen en aan andere infrastructuur zoals schuilhutten, banken, pick-nick-tafels, informatieborden, afsluitingen, bruggen, wildtunnels, dijken en bezoekerscentra

is er natuurlijk enorm veel werk dat ofwel door arbeiders van de beherende instantie ofwel door gespecialiseerde firma's wordt uitgevoerd.

Als de boompjes eenmaal geplant zijn stopt het werk zeker niet. Meestal is het immers noodzakelijk de jonge aanplantingen vrij te stellen van oprukkende bramen, varens of grassen. Ook ongewenste struiken zoals de Amerikaanse vogelkers kunnen heel wat problemen geven. In de praktijk wordt er dus vaak gedurende enkele jaren jaarlijks gemaaid met een bosmaaier of met een grotere maaimachine. Deze machines kunnen natuurlijk ook ingezet worden voor het maaien van wegbermen of in natuurreservaten.

Het snoeien van bosbomen is niet altijd nodig en gebeurt op een heel andere en veel minder intensieve manier dan in de fruitteelt, de parken of de sierteelt. Men onderscheidt de vormsnoei aan jonge bomen om misvormingen te vermijden, de penetratiesnoei in jonge stukken met naaldbomen, om eronder door te kunnen lopen en het brandgevaar te verminderen, en de hoogtesnoei om langere takvrije stammen te verkrijgen. Maaien en snoeien zijn twee activiteiten waaraan men kan beginnen zonder grote investeringen en zonder veel voorkennis.

Enkele kleine Vlaamse firma's hebben zich gespecialiseerd in het opmaken van beheersplannen en het bos- en natuurbeheer in het algemeen. Ze voeren inventarisaties en metingen uit, waarna ze dan opdrachten geven aan andere aannemers om de specifieke nodige werkzaamheden uit te voeren. Dit is een kleine groep met de nodige scholing en ervaring (zie gouden gids onder de rubriek bosbeheer).

Een toenemende groep van activiteiten situeert zich in het natuurbeheer buiten de bossector. Naast vele van de reeds hoger vermelde activiteiten worden in natuurreservaten hooilanden en heidepercelen gemaaid en afsluitingen geplaatst om het vee binnen te houden, waarbij een afsluiting voor schapen al snel drie keer zoveel kost als één voor runderen. Daarnaast gebeurt er in het Vlaamse landschap meer en meer natuurtechnische milieubouw aan beken, rivieren en vijvers : natuurvriendelijke oeversverstevingen, aanleg van paaiplaatsen en vistrappen, enz..

Zowel in bossen als in natuurgebieden zijn er ook mensen actief bezig met toezicht op recreatie, wildstand, jacht, visserij en beheerswerken. Hierbij mag ook de brandpreventie niet vergeten worden, zoals het uitkijken naar beginnende brandjes vanuit een toren of het onderhoud van brandwegen, naast de eventuele brandbestrijding zelf.

2.2. Bosexploitatie en houthandel

In Vlaanderen worden de bomen bijna altijd op stam staande in het bos verkocht. Dit is een traditie, maar het wordt ook fiscaal aangemoedigd, want anders moet de boseigenaar BTW betalen. Bomen die weg zouden kunnen, maar om één of andere reden niet verkocht raken kunnen gewoon blijven staan. Dit systeem heeft als resultaat dat de bomen geveld worden in opdracht van de koper van het hout en niet in opdracht van de boseigenaar of bosbeheerder. Spijtig genoeg wordt op deze manier geregeld te weinig aandacht geschonken aan het bosecosysteem rondom de verkochte bomen.

In opdracht van de houtkoper worden de bomen geveld door houthakkers. Dit gebeurt meestal met een kettingzaag, maar meer en meer zijn er ook harvesters te zien. Dit zijn grotere, zelfrijdende toestellen met een kraanarm, die een (kleinere) boom niet alleen vellen maar ook onttakken en in kortere stukken zagen. Het zogenaamde ruimen van de stammen naar de boswegen toe gebeurt met trekkers (tractoren) of met paarden. Wanneer de stammen reeds in korte stukken verdeeld zijn kan het ook met een forwarder, een trekker met een aanhangwagen en een grijpkraan die de stamstukken verspreid in het bos opraaft. Alles bij elkaar zijn er zeker enkele honderden mensen in Vlaanderen actief als houthakker of bij het ruimen van het hout. De investeringen lopen sterk uiteen naargelang de werkzaamheid : van nog geen duizend euro voor een kettingzaag tot snel tweehonderdduizend euro voor een grote houtoogstmachine.

In opdracht van de houtkopers worden de stammen met aangepaste vrachtwagens uit het bos naar de houtverwerkende industrie gereden. Meestal zijn de bedrijven gespecialiseerd in bepaalde houtsoorten : naaldhout of bepaalde soorten loofhout, waarbij in Vlaanderen de populier een belangrijke plaats inneemt. Een deel van de stammen wordt ook uitgevoerd, waarbij er een tendens is dat het hout alsmaar gemakkelijker over langere afstanden vervoerd geraakt. De vraag naar hout gaat duidelijk in stijgende lijn.

Naast de gewone vellingen in het bos zijn er vaak moeilijke vellingen, bijvoorbeeld van overhangende bomen langs een weg, hout onder spanning na een windval of bomen waarvan eerst de kroon moet verwijderd worden. Enkele tientallen technisch begaafde en moedige mensen hebben zich hierin gespecialiseerd. Ze krijgen opdrachten van bosbeheerders en houtkopers, maar ook van tuineigenaars en parkbeheerders. Verschillende van hen zijn ook actief als boomverzorger (of boomchirurg).

3. Opleidingen en cursussen

Op universitair niveau zijn de meest gevraagde diploma's die van bio-ingenieur (landbouwkundig ingenieur) en licentiaat biologie. De studie van bio-ingenieur duurt 5 jaar en wordt georganiseerd aan de universiteiten van Gent en Leuven. Voor licentiaat biologie kan men terecht bij de meeste Vlaamse universiteiten en dient men tot nu toe 4 jaar te studeren.

In tegenstelling tot Wallonië en Nederland bestaat er in Vlaanderen geen sterk uitgebouwd middelbaar onderwijs in bosbouw of natuurbeheer, omdat de sector eigenlijk zeer klein is. Maar onze sector groeit en het onderwijs speelt daar op in, zodat gespecialiseerde mensen op de arbeidsmarkt komen. In het hoger onderwijs zijn er reeds verschillende mogelijkheden met specifieke opleiding in de groensector :

- In het Koninklijk Technisch Atheneum Horteco (vroeger genoemd Hoger Rijksinstituut voor Tuinbouw) in de De Bavaylei 116, 1800 Vilvoorde (tel.: 02/ 251 04 48) wordt een 7de specialisatiejaar bosbouw ingericht. Dit voortgezet beroepsonderwijs gaat door tijdens de normale schooluren, loopt over één schooljaar en staat alleen open voor leerlingen die tevoren reeds een technische of beroepsopleiding tuinbouw, landbouw, agrobiotechniek of biotechniek hebben gevolgd. Deze school verzorgt trouwens ook technisch en beroepssecundair onderwijs waar groenbeheer aan bod komt. Na het middelbaar kan men op dezelfde plaats ook terecht bij de Erasmushogeschool voor landschaps- en tuinarchitectuur of milieuzorg. Beide opleidingen duren 3 jaar (bachelor). Erasmushogeschool : 02/ 254 31 43, zelfde adres, <http://schoolweb.argo.be/kta/vilvoorde/horteco>
- In de Provinciale Hogeschool Limburg, Departement Biotechniek (Sint Truidersteenweg 323, 3700 Tongeren, tel: 012/ 39 80 55) wordt een afstudeerrichting groenmanagement georganiseerd. Hierin wordt ruime aandacht besteed aan natuurbeheer, onderhoud en beheer van de groene ruimten, gaande van privé-groen tot natuurreservaten. De totale opleiding duurt drie jaar na het middelbaar onderwijs en gaat door tijdens de normale schooluren. www.phlimburg.be
- Aan de Katholieke Hogeschool Kempen, Departement Industrieel ingenieur en Biotechniek (Kleinhoefstraat 4, 2440 Geel, tel. 014/ 56 23 10) bestaan 2 richtingen waarin natuurbeheer en ecologie aan bod komen : industrieel ingenieur tuinbouw (4 jaar) en graduaat landbouw en biotechnologie (3 jaar). www.khk.be

- Aan het (Antwerps) Provinciaal Instituut voor Technisch Onderwijs (Laageind 19, 2940 Stabroek, tel: 03/ 561 05 00) wordt in het technisch en beroepssecundair onderwijs ook aandacht besteed aan beheer van openbaar groen en diverse bos- en natuurbeheerwerkzaamheden.
- In het Centrum voor Deeltijds Onderwijs (CDO, Grote Steenweg 226, 2600 Berchem, 03/ 287 63 20, www.cdozuid.be) worden onder andere een opleiding tuinonderhoud en tuinaanleg en een opleiding arbeider in bos- en natuurbeheer gegeven. In dit beroepssecundair onderwijs zijn de leerlingen 15 tot 25 jaar. Ze werken deeltijds en hebben daarnaast nog 15 uur les.
- Katholieke hogeschool Sint-Lieven DPT St-Niklaas Campus HIMM (Hospitaalstraat 23, St-Niklaas, tel: 03/ 776 43 48) geven een opleiding gegradueerde landbouw en biotechnologie, waarin ook groenbeheer en/of landschapsbeheer ruim aan bod komen. extern.kahosl.be/biotechniek
- Katholieke hogeschool Zuid-West-Vlaanderen, Hoger instituut voor verpleegkunde en biotechnologie (Wilgenstraat 32, 8800 Roeselare, tel: 051/ 23 23 30) biedt binnen het graduaat landbouw en biotechnologie (bachelor agro- en biotechnologie) een afstudeerrichting groenvoorziening alsook een voortgezette opleiding landschappelijk groenbeheer. In deze richtingen komen ecologie, bos- en natuurbeheer ruim aan bod. www.katho.be/hivb

Ook heel veel scholen van het Buitengewoon Secundair Onderwijs zijn actief binnen de groensector (voornamelijk tuinbouw). Voor meer informatie kan men bijvoorbeeld terecht bij het Vlaams Secretariaat voor Katholiek Onderwijs onderverdeling Buitengewoon Onderwijs, Guimardstraat 1, 1040 Brussel, tel: 02/ 507 06 27.

Door middel van cursussen kan men ook belangrijke kennis opdoen. Zo'n volwassenenvorming wordt onder andere ingericht door het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal, Duboislaan 2, 1560 Hoeilaart (tel. : 02/ 657 93 64 www.ebg.be). Naast de cursus met de leerstof voor het bekwaamheidsgetuigschrift in de bosbouwkunde worden er ook zeer praktijkgerichte cursussen ingericht voor individuen of groepen, een cursus Boomverzorging en verschillende andere.

Bij het Centrum voor Natuur- en Milieueducatie (CVN, Ommeganckstraat 20, 2018 Antwerpen, tel: 03/ 226 02 91) worden heel wat interessante cursussen gegeven, waaronder de bekende cursus natuurgids.

Het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen (VIZO) is een overkoepelende organisatie van de Centra voor Middenstandsopleidingen. Op

het centrale telefoonnummer 03/ 238 27 17 kan men terecht met vragen in verband met opleidingen en cursussen in uw streek. Deze cursussen zijn vooral bedoeld voor (toekomstige) zelfstandigen. www.vizo.be

4. Werk zoeken als werknemer in de Vlaamse bos- en natuurbeheerssector

De gegevens hieronder worden met enig voorbehoud gegeven, aangezien zich maandelijks wijzigingen voordoen. Zeker de toetredingsvoorwaarden tot de verschillende tewerkstellingsstatuten blijken nogal aan verandering onderhevig.

4.1. bij de Vlaamse Gemeenschap

Werk zoeken in de Vlaamse bossector in dienst van de overheid kan bij de instellingen van de Vlaamse Gemeenschap, omdat bosbeheer en natuur in het begin van de jaren 80 Vlaamse bevoegdheden zijn geworden. Een 600-tal arbeiders, technici en universitaires werken bij de Afdeling Bos en Groen (vroeger Waters en Bossen) en de Afdeling Natuur. Beide afdelingen hebben hetzelfde adres en horen bij:

Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer (AMINAL)
Departement Leefmilieu en Infrastructuur (LIN)
Graaf de Ferraris - gebouw
Emiel Jacquainlaan 156 bus 8
1000 Brussel
tel. Afdeling Bos en Groen : 02/ 553 81 02
tel. Afdeling Natuur : 02/ 553 76 83

Naast de afdelingen van Aminal heeft de Vlaamse Gemeenschap ook nog twee wetenschappelijke instituten waar in totaal een paar honderd mensen van allerhande niveau's werkzaam zijn. Deze instellingen zijn bezig aan een fusie :

Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer
Gaverstraat 4
9500 Geraardsbergen
(tel. : 054/ 43 71 11)
www.ibw.vlaanderen.be

Instituut voor Natuurbehoud
Kliniekstraat 25
1070 Brussel

(tel. : 02/ 558 18 07)

www.instnat.be

Naast de ambtenaren werken er bij hoger vermelde instellingen ook nog vele mensen in tijdelijke jobs en in projecten. Om hiervoor in aanmerking te komen moet men het diploma of niveau hebben dat voor de desbetreffende job gevraagd wordt en kan men best een cursus gevolgd hebben bij bijvoorbeeld het Educatief Bosbouwcentrum en/of het Centrum voor Natuur- en Milieueducatie (CVN). Het kan ook geen kwaad om spontaan een sollicitatiebrief te sturen naar hogervermelde Vlaamse instellingen met vermelding van de troeven die men heeft. Om de paar maanden kan men zich ook informeren naar de op handen zijnde projecten, om uitgenodigd te worden voor de sollicitatierondes wanneer zich ergens een kans voordoet.

Om boswachter te worden bij de Afdeling Bos en Groen of natuurwachter bij de Afdeling Natuur (beiden rang C1) dient men deel te nemen aan een examen van SELOR (Selectiebureau van de federale overheid, Boudewijnlaan 30, 1000 Brussel, 02/ 553 61 49, website www.selor.be), een stap die alle ambtenaren moeten zetten. De voornaamste voorwaarden om deel te nemen aan dit examen van SELOR zijn :

- in het bezit zijn van een bekwaamheidsgetuigschrift in de bosbouwkunde (zie verder)
- in het bezit zijn van een diploma van het zesde leerjaar secundair onderwijs met volledig leerplan (algemeen, technisch, kunst- of beroepssecundair onderwijs) of gelijkwaardig. Kandidaten die daarnaast een hoger diploma bezitten dat toegang geeft tot niveau B of A worden eveneens toegelaten.

Wanneer men slaagt in dit examen komt men op een wervingsreserve, waaruit dan deze wachters of het technische personeel van de Afdeling Bos en Groen en de Afdeling Natuur gehaald worden.

Om aangeworven te worden dient men eveneens :

- burger te zijn van de Europese Unie
- aan de dienstplichtwetten te hebben voldaan. Gewetensbezwaarden kunnen niet worden benoemd voor 31 december van het jaar waarin ze 45 worden.
- in het bezit te zijn van ten minste een rijbewijs B
- bereid te zijn in het ambtsgebied te gaan wonen
- bereid zijn een wapen te dragen en ermee om te gaan
- een voldoende fysieke conditie te hebben

Het bekwaamheidsgetuigschrift in de bosbouwkunde handelt niet alleen over bosbouw, maar men heeft deze oude benaming behouden. Om het te behalen

dient men een examen af te leggen georganiseerd door de Vlaamse Gemeenschap (laatst in het najaar van 2002), bestaande uit een schriftelijk, een praktisch en een mondeling gedeelte. De leerstof is vrij uitgebreid en handelt over: plantkunde, houttechnologie, studie van het milieu, ecologie, natuurbehoud, boomsoorten, bosbescherming, bosbehandeling, bebossen en herbebossen, boseconomie, wetgeving (uitgebreid en belangrijk) en dierkunde (inclusief visstandbeheer en jacht). Regelmatig, maar niet elk jaar, wordt een cursus ingericht door het Educatief Bosbouwcentrum (Duboislaan 2, 1560 Hoeilaart, tel.: 02/ 657 93 64) die de volledige leerstof behandelt (opnieuw vanaf september 2003 tot en met juni 2004). Meestal gaat deze cursus door op zaterdagen op verschillende plaatsen in het Vlaamse land. Men hoeft deze cursus echter niet te volgen om te mogen deelnemen aan het examen voor het bekwaamheidsgetuigschrift in de bosbouwkunde. Zelfstudie is mogelijk en de cursusboeken zijn te koop bij Afdeling Bos en Groen. Dit bekwaamheidsgetuigschrift is bekend in de sector en kan zeker ook van dienst zijn bij andere sollicitaties dan deze als ambtenaar bij de Vlaamse Gemeenschap.

Bij de Afdeling Bos en Groen en de Afdeling Natuur zijn er ook honderden arbeiders in dienst. Voor hun aanwerving is het bekwaamheidsgetuigschrift in de bosbouwkunde niet vereist. Wat wel gevraagd wordt zijn een goede fysieke conditie, een juiste arbeidsattitude, interesse en motivatie. Hoe meer technische vaardigheden men bezit zoals kettingzaag, tractorbesturing, hout- of metaalbewerking, hoe beter het is natuurlijk. De aanwerving gebeurt lokaal door de 9 Vlaamse houtvesterijen in het geval van Afdeling Bos en Groen of door de 5 buitendiensten (1 per provincie) van Afdeling Natuur, op basis van een praktische proef en een gesprek. Deze adressen en telefoonnummers van de buitendiensten zijn te verkrijgen bij het Educatief Bosbouwcentrum of bij de hoger genoemde afdelingen van de Vlaamse Gemeenschap te Brussel.

4.2. bij lokale besturen

Er zijn 308 gemeenten in Vlaanderen en deze hebben allemaal personeel in dienst dat zich met het beheer van groene ruimtes bezighoudt. Nochtans zijn er niet zoveel hiervan actief in de sector van bos- en natuurbeheer, aangezien deze activiteiten vaak worden uitbesteed aan privé-bedrijven. Ook is de Afdeling Bos en Groen bevoegd voor het technisch beheer van de openbare bossen in eigendom van lokale besturen (dunningen aanduiden, opmetingen verrichten en het beheer controleren). De gemeenten samen zijn wel de grootste openbare boseigenaar in Vlaanderen en het is vooral in de provincie Limburg dat we gemeenten vinden met vele honderden, zelfs duizenden hectaren bos in eigendom. De OCMW's (Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn) van

sommige gemeenten zijn ook niet onaanzienlijke boseigenaars en hebben zelf personeel in dienst om het bos te beheren. Het personeel van gemeenten en OCMW's wordt lokaal door hen aangeworven zodat men zich op het gemeentehuis kan op de hoogte stellen van eventuele aanwervingen.

Naast de reguliere werknemers kunnen de gemeenten eveneens een beroep doen op gesubsidieerde zogenaamde MiNa-arbeiders (mina = milieu en natuur). Deze worden aangeworven door invoegbedrijven of invoegafdelingen van bedrijven om opdrachten uit te voeren voor gemeenten. De kandidaten moeten minstens een bepaalde periode uitkeringsgerechtigd werkloos zijn ofwel minstens één dag bestaansminimumtrekkend. Werklozen kunnen voor informatie terecht bij de weerwerkconsulenten van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB, zie telefoonboek voor lokale adressen). Bestaansminimumtrekkers kunnen zich gaan informeren op het lokale gemeentehuis. Op deze wijze worden er eveneens honderden arbeiders aangeworven.

Een kleinere groep mensen werkt op de provinciale milieu- of groendiensten. Hierbij rekenen we ook de beheerders van de provinciale domeinen die Vlaanderen rijk is. Verschillende provincies zijn ook zeer actief op het gebied van natuur- en milieueducatie. Voor meer informatie kan men terecht bij de provinciale overheid of bij de desbetreffende provinciale domeinen.

4.3. bij privé-bedrijven en privé-instellingen

De startbaanovereenkomst (Rosettaplan) is gericht op werkzoekenden jonger dan 30 jaar. Ondernemingen met minstens 50 werknemers zijn verplicht om 3% van hun personeel in dienst te hebben met dit statuut. Maar ook kleinere ondernemingen kunnen vrijwillig een beroep doen op de wezenlijke RSZ-verminderingen van de RSZ-bijdrage in dit systeem. De startbanen lopen over één tot maximum eventueel 3 jaar, maar ook daarna zijn er nog RSZ-verminderingen mogelijk. Voor meer informatie kan u terecht bij de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA, zie telefoonboek voor lokale adressen, www.rva.fgov.be).

Erg belangrijk op dit ogenblik is het plan Activa. Werkzoekenden ouder dan 45 jaar komen reeds in aanmerking voor een vermindering van de RSZ-bijdrage wanneer ze 6 maanden werkloos zijn. Voor mensen jonger dan 45 betreft het minimum 12 maanden werkloosheid. Er zijn verminderingen in de RSZ-bijdrage voorzien van 50 tot 100% met daarnaast nog een werkuitkering tot € 500 per maand. Op deze manier wordt het voor werkgevers wel zeer goedkoop om tot

aanwerving over te gaan. Voor meer informatie kan u terecht bij de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA, zie telefoonboek voor lokale adressen, www.rva.fgov.be). Bij de werkloosheidsbureaus kan een werkkaart aangevraagd worden die bewijst dat de werknemer in aanmerking komt voor het plan Activa.

Een werkgever kan als eerste, tweede of derde werknemer een werkzoekende aanwerven en met het plus-één-plan 25 tot 100 % vermindering krijgen op de werkgeversbijdrage voor de sociale zekerheid . De regelgeving in verband met de in aanmerking komende werkgevers en werknemers en de geboden voordelen zijn complex, maar toch kan dit plan voor kleine bedrijven in de bossector een zeer interessante formule bieden. Voor meer informatie kan u terecht bij : Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (Waterloolaan 76, 1000 Brussel, tel.: 02/ 509 36 08 tot en met 13, www.rsz.fgov.be).

Een kleine maar groeiende tewerkstelling betreft de private natuurverenigingen die reeds duizenden ha terreinen beheren. Veel van het werk wordt uitbesteed, maar zij hebben zelf ook tientallen mensen in dienst met allerhande contracten en van zeer verschillende niveau's. Vacante betrekkingen worden doorgaans aangekondigd via hun tijdschriften. www.natuurpunt.be

De Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) kan een belangrijke rol spelen in het vinden van een job in de groensector. Men biedt er verschillende regionale opleidingsmogelijkheden. Voor meer informatie in verband met deze opleidingen kan men dan ook best contact opnemen met het plaatselijk VDAB-kantoor (telefoonnummer in witte gids, www.vdab.be). In de door hen beschikbaar gestelde WIS-computers is het mogelijk vacatures op te zoeken per sector in eigen regio maar ook daarbuiten. Ook het opleidingsaanbod kan men hier consulteren.

De meeste niet-werkende werkzoekenden die aan de VDAB een "groene job" vragen zijn mannen. In meer dan 40% van de gevallen wordt gevraagd naar een betrekking als ongeschoolde arbeider. De meeste "groene vacatures" die de VDAB kan aanbieden situeren zich wel in de landbouw (60%). Meestal is een lager diploma voldoende, betreft het voltijds dagwerk en wordt er niet echt naar ervaring gevraagd. Talenkennis is slechts zelden aan de orde en ook de nationaliteit speelt geen rol. Ten opzichte van de maximum leeftijd is men eveneens zeer soepel, voor de meeste jobs komt men in aanmerking tot 50 jaar.

5. Zich vestigen als zelfstandige

Het grootste deel van de professionelen in de Vlaamse bossector zijn allicht actief als een éénmanszaak of in een klein privé-bedrijf. Er zijn ons geen Vlaamse reguliere bosbedrijven bekend met meer dan 20 werknemers. Het gaat hierbij wel om honderden bedrijfjes en misschien kan er nog wel één bij. Ook zijn er regelmatig bedrijven die om één of andere reden ermee stoppen. Het is nodig om na te gaan of er wel een markt bestaat voor de activiteit die men met het nieuwe bedrijf voorheeft. Het heeft met andere woorden allicht weinig zin om een bedrijf op te richten in de straat waar zojuist bij gebrek aan opdrachten een bedrijf failliet is gegaan dat net hetzelfde deed als u op het oog heeft.

Het Vlaams Instituut voor het Zelfstandig Ondernemen (VIZO, een overheidsdienst) verstrekt gratis informatie aan startende ondernemers. Hun bedrijfsadviseurs zijn bereikbaar op tel. 02/ 227 63 93, www.kmoloket.be en www.vizo.be. Maar ook andere organisaties zijn hiertoe graag bereid en zijn zeer degelijk : de Unie van Zelfstandige Ondernemers of kortweg UNIZO tel. 02/ 238 07 06 (www.unizo.be en vooral www.startersservice.be), banken, ...

5.1. Vestigingsvereisten en vergunningen

De minimumleeftijd is 18 jaar.

Indien men de Belgische nationaliteit niet heeft noch een andere E.U.-nationaliteit is het mogelijk dat men een beroepskaart moet aanvragen bij het Ministerie van Middenstand (via het gemeentebestuur). Verdere inlichtingen kunnen bekomen worden bij :

Ministerie van Middenstand, Dienst Beroepskaarten
WTC-toren III, 25ste verdieping, Simon Bolivarlaan 30, 1000 Brussel
tel.: 02/ 208 51 10 (of 09 of 40)

Een startende kleinhandelaar heeft een distributieattest nodig, maar voor de meeste bosbedrijven is dit niet nodig aangezien zij rechtstreeks geen goederen leveren aan de consument. Een tuincentrum bijvoorbeeld doet dit echter wel. Voor dit distributieattest zijn minimale diplomavereisten of een zekere beroepservaring noodzakelijk. Bij het VIZO kan men ook een cursus volgen om het distributieattest te behalen. Het distributieattest moet per aangetekende brief worden aangevraagd bij de secretaris van de Kamer van Ambachten en Neringen van de provincie waar men zich voor het eerst vestigt. Verdere inlichtingen bij :

Kamer voor Ambachten en Neringen
WTC III, 2de verdieping Simon Bolivarlaan 30, 1000 Brussel
tel.: 02/ 208 54 70

De toegang tot een aantal zelfstandige beroepen is wettelijk gereguleerd. Hiervoor moet een vestigingsattest aangevraagd worden bij de Kamer voor Ambachten en Nering (zie hoger). De activiteiten van de bosbedrijven behoeven geen vestigingsattest. Een aannemer-schrijnwerker-timmerman heeft dit echter bijvoorbeeld wel nodig. De laatste jaren is er wel sprake van een erkenningsregeling voor aannemers van boswerken, maar hiervan waren in januari 2003 de details nog niet gekend.

In de bossector zijn de handel en de keuring van uitgangs- en teeltmateriaal van bosboomsoorten wettelijk geregeld. Deze regelingen zijn een drempel voor diegenen die een boomkwekerij willen beginnen, maar anderzijds ook een bescherming van het vak. Voor een aantal boomsoorten dient de boomkweker een certificaat van herkomst af te leveren aan de koper van het plantgoed of de zaden. Meer informatie hierover kan bekomen worden bij het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer (gegevens zie hoger).

De milieubelastende bedrijven worden opgedeeld in drie klassen volgens het Vlaams Reglement voor Milieuvergunning (VLAREM). U heeft een milieuvergunning nodig voor het oprichten van een bedrijf dat op de lijst van hinderlijke inrichtingen van Vlarem voorkomt. Voor bosbedrijven zijn er echter doorgaans geen milieuvergunningen vereist. Een stalling van drie of meer motorvoertuigen valt in klasse 3 (de minst hinderlijke bedrijven) en ook de opslag van meer dan 1000 kg chemische produkten is vergunningsplichtig, maar dergelijke omstandigheden zijn in het geval van bosbedrijven uitzonderlijk. In het geval u toch met vragen zou zitten kan u telefoneren naar : GOM Vlaams-Brabant, Toekomststraat 36/38, 1800 Vilvoorde, tel 02/ 257 03 33, www.gomvlaamsbrabant.be.

5.2. Administratieve verplichtingen

De startende zelfstandige moet een financiële rekening openen bij een in België gevestigde financiële instelling. Deze instelling en het rekeningnummer staan vermeld op alle brieven en facturen van het bedrijf.

U dient zich in te schrijven in het handels- of ambachtsregister op de Griffie van de Rechtbank van Koophandel van uw werkgebied. De naam handels- of ambachtsregister (H.R. of A.R.) gevolgd door de zetel van de rechtbank van inschrijving wordt verplicht vermeld op alle documenten van het bedrijf. Het verdient aanbeveling om de beroepsactiviteit ruim te omschrijven, zodat men later allerhande activiteiten in de bos- en groensector kan uitvoeren, eerder dan

aan één enkele bezigheid gebonden te moeten zijn. U kan zich wenden tot de Griffie van de Rechtbank van Koophandel van het arrondissement waar u actief bent. De adressen vindt u in het telefoonboek onder “ministerie van justitie” . Voor informatie kan u ook terecht op de Griffie van de Rechtbank van Koophandel te Leuven, Vaartstraat 3, 3000 Leuven, tel.: 016/ 27 23 77.

Bosbedrijven zijn BTW-plichtig (Belasting op de Toegevoegde Waarde). De startende zelfstandige dient een BTW-nummer aan te vragen op het BTW-controlekantoor van de plaats waar de onderneming is gevestigd. Ook dit BTW-nummer moet op de documenten van het bedrijf vermeld worden. De adressen van de BTW-kantoren vindt u in het telefoonboek onder de rubriek “Ministerie van Financiën”. Door middel van de kwartaalaangifte wordt elke drie maand het saldo van de BTW van het bedrijf opgemaakt (= BTW ontvangen van klanten - BTW betaald aan leveranciers). www.btw-tva.be

De beginnende ondernemer is verplicht zich binnen de 90 kalenderdagen aan te sluiten bij een sociaal verzekeringsfonds naar keuze of de Nationale Hulpkas voor Sociale Verzekering der Zelfstandigen, Jan Jacobsplein 6, 1000 Brussel (tel.: 02/ 507 64 24). Dit kost minimaal ongeveer € 443 per drie maanden (zelfstandige in hoofdberoep) en is afhankelijk van het inkomen. In het derde jaar wordt het herzien op basis van het eerste jaar, zodanig dat men mogelijks plots veel meer zal moeten betalen. Dit kan men oplossen door op voorhand wat te sparen of direct meer dan het minimum te betalen. Het sociaal verzekeringsfonds zorgt voor gezinsbijslag (kindergeld), ziekte- en invaliditeitsverzekering (aansluiten bij een ziekenfonds om de uitkeringen te krijgen) en pensioenopbouw, welke laatste lager is dan bij een werknemer. Wanneer men minder dan 50 jaar is kan men ook een bijkomende ziekteverzekering nemen voor kleine risico's (huisarts, geneesmiddelen, ...). De ziekenfondsen vragen hiervoor ongeveer € 447 per jaar.

Jaarlijks moet er belasting op het belastbare inkomen worden betaald. Vier maal per jaar kan men voorafbetalingen doen op de vermoedelijke winsten van het lopende jaar. Deze stortingen zouden de belastingen van het lopende jaar ongeveer moeten dekken. Indien deze voorafbetalingen niet of onvoldoende gebeuren, wordt de belasting verhoogd met een belastingsvermeerdering van 6 à 12%. Verdere informatie is te bekomen bij :

Administratie der Directe Belastingen
Dienst Voorafbetalingen
Kruidtuinlaan 50, bus 33
1010 Brussel
tel.: 02/ 210 40 40

Naast de directe belastingen zijn er ook nog aanvullende belastingen (gemeentebelasting, milieuheffing, ...).

Het verdient aanbeveling een beroep te doen op een boekhouder. Deze kost aan een kleine zelfstandige € 744 à 1240 per jaar, maar dan kan men zich volledig toeleveren op de eigenlijke taak van het bedrijf. De boekhouder zorgt voor de BTW-aangifte, de wettelijk verplichte boekhouding en het invullen van de belastingsbrief. De hardnekkigste schuldeisers zijn de BTW, het sociaal verzekeringsfonds en de belastingen, omdat men hierbij hoge boetes riskeert. Het is ook de taak van de boekhouder om de ondernemer te waarschuwen als het fout zou kunnen gaan.

Het is voordelig om in het begin van een kwartaal te starten.

5.3. Juridisch en economisch kader

De beginnende zelfstandige staat voor de keuze van de ondernemingsvorm : een éénmanszaak of een vennootschap. Voor de schuldeisers is het kapitaal van een vennootschap duidelijk onderscheiden van het privé-vermogen van de aandeelhouders. De vennootschapsbelasting hanteert doorgaans ook lagere tarieven. De administratieve en boekhoudkundige formaliteiten vallen echter zwaarder uit dan bij een éénmanszaak en er zijn wettelijke minima voor het oprichtingskapitaal (€ 18 592 waarvan 1/3 volgestort op een bankrekening bij een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid B.V.B.A. of een coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid C.V.B.A.). In een éénmanszaak kan men ook sneller beslissen en eventueel gemakkelijker stoppen.

Er bestaan een reeks mogelijke formules met hun voor- en nadelen. Voor dergelijke ingewikkelde materie kan men best te rade gaan bij specialisten :

Vlaams Instituut voor het Zelfstandig Ondernemen (VIZO)
Kanselarijstraat 19
1000 Brussel
tel. 02/ 227 63 93.

De bedrijfsadviseurs van het VIZO kunnen u ook bijstaan in het uitwerken van een ondernemingsplan. Dit komt kort gezegd erop neer dat u klanten moet hebben, dat deze u betalen en dat het mogelijk moet zijn voor u om hiervan te leven.

Een interessante website is hieromtrent ook www.startersservice.be van unizo.

5.4. Gunstige formules

Sommige zelfstandigen zijn in de eerste plaats werknemer of ambtenaar (minstens halftijds). Zij zijn dan zelfstandige in bijberoep. De minimale sociale bijdrage aan het sociaal verzekeringsfonds van een startende zelfstandige in bijberoep bedraagt slechts € 47 per kwartaal in plaats van € 442 (zie hoofdstuk 5.2.). Zij kunnen ook reeds aangesloten zijn bij een ziekenfonds via hun hoofdberoep.

Wie voor de eerste maal een zelfstandige activiteit begint hoeft gedurende drie jaar geen voorafbetalingen (zie hoofdstuk 5.2.) te verrichten op de inkomensbelasting. Dit wil zeggen dat de fiscus gedurende drie jaar geen belastingsvermeerdering toepast. De voorwaarde is wel dat de startende ondernemer zelfstandige is in hoofdberoep.

Indien u werkloos is en als zelfstandige begint, kan u gebruik maken van aangepaste maatregelen. U behoudt dan het recht op werkloosheidsuitkering (bij stoppen als zelfstandige) gedurende een periode van 9 jaar en eventuele deeltijdse werkloosheid is ook mogelijk. Bestaansminimumtrekkers die zelfstandige worden kunnen gedurende 6 maanden OCMW-steun blijven genieten. Wanneer men als loontrekkende zelfstandige wordt en dan stopt, is het mogelijk dat men ook gedurende een zekere periode kan terugvallen op een werkloosheidsuitkering. Voor meer informatie kan u terecht bij de Rijksdienst voor arbeidsvoorziening (RVA, lokale adressen zie telefoonboek, www.rva.fgov.be).

Werklozen, bestaansminimumtrekkers en mensen zonder enig inkomen kunnen bij de Koning Boudewijnstichting (Brederodestraat 21, 1000 Brussel, tel.: 02/210 87 87) een solidariteitslening verkrijgen, wanneer ze moeilijkheden ondervinden om een lening te bekomen met de bedoeling zich te vestigen als zelfstandige. Het gaat om een beperkt krediet, maar daarnaast krijgt de beginnende zelfstandige ook een consultant toegewezen die helpt met advies en het opmaken van het dossier. www.kbs-frb.be

6. Sociale tewerkstelling en Sociale economie

Verenigingen zonder winstoogmerk, besturen en instellingen komen in aanmerking om werkervaringsprojecten (WEP, volgens het werkervaringsplan)

op te zetten, welke gesubsidieerd zijn door de Vlaamse Gemeenschap (bijvoorbeeld de Mina-arbeiders bij de gemeenten, hoofdstuk 4.2.). Bij deze werkervaringsprojecten wordt er voorrang gegeven aan laaggeschoolden en moet u ofwel twee jaar werkzoekend zijn ofwel minstens één dag bestaansminimumtrekkend. Het betreft contracten van één jaar en daarom is dit feitelijk geen sociale economie, welke meer duurzame contracten betreft voor mensen die het nog moeilijker hebben (zie verder). Anderzijds zijn er verschillende dergelijke projecten aan de gang omtrent natuurbeheer. De selectie van de kandidaten gebeurt mede door de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB, zie telefoonboek voor lokale adressen, www.vdab.be). Voor meer informatie kan u ook terecht bij de Afdeling Tewerkstelling van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap via het gratis nummer 0800/ 141 87 (gecofoon) of de website www.vlaanderen.be/werk.

Beschutte werkplaatsen zorgen voor duurzame tewerkstelling van mensen met een handicap en verspreid over Vlaanderen zijn er zo een 11-tal die ook een dienst hebben waar groenwerk verricht wordt, eventueel in het bos. Er wordt gewerkt in kleine groepjes begeleid door een valide, beter geschoolde instructeur, zodoende dat er hier tewerkstellingsmogelijkheden zijn zowel voor valide als andersvalide werknemers. Meer informatie is te bekomen via Vlamab vzw., Federatie voor Beschutte Werkplaatsen, Nieuwlandlaan 48, 3200 Aarschot, tel.: 016/ 55 35 30, www.vlamab.be.

Sociale werkplaatsen zorgen voor duurzame tewerkstelling van laaggeschoolde zeer langdurige werklozen (meer dan 5 jaar werkloos). Er zijn een 36-tal sociale werkplaatsen actief in onze sector, waarmee ze een aanzienlijk deel van het gepresteerde werk uitmaken. Voor meer informatie kan u terecht bij Samenwerkingsverband Sociale Tewerkstelling, Junostraat 30, 2600 Berchem, tel. : 03/ 366 09 10, www.sst.be.

In het systeem van invoegbedrijven (meerwaardeneconomie) krijgt het startende bedrijf (of de startende invoegafdeling) een jaar na jaar afnemende loonsubsidie op voorwaarde dat ze een bepaald aantal mensen aanneemt die moeilijk aan werk raken. In een beperkt aantal gevallen in de sector van natuur- en bosbeheer kunnen er echter subsidies bekomen worden uit twee bronnen : tewerkstelling (zoals bij alle invoegbedrijven) en leefmilieu zodat de subsidiëring in de tijd op hetzelfde peil blijft. Voor meer informatie kan u terecht bij de Afdeling Tewerkstelling van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap via het gratis nummer 0800/ 141 87 (gecofoon) of de website www2.vlaanderen.be.

7. Samenvatting en besluit

Wanneer men er aan denkt werk te zoeken in de Vlaamse bos- en natuurbeheersector dan zijn er vele mogelijkheden op verschillende niveau's. De kandidaat dient zelf te zien welke plaats hem het best geschikt lijkt. Dit heeft te maken met scholingsniveau maar ook met de persoonlijke voorkeur voor bepaalde taken en de mogelijkheid om investeringen te doen.

Er is het grote onderscheid tussen zelfstandigen en werknemers, maar ook tussen werknemers loopt de situatie sterk uiteen. Er zijn naar schatting een duizendtal ambtenaren met een vast contract actief in de sector, zowel bij de Vlaamse gemeenschap als bij lokale besturen. Vele honderden anderen werken echter ook bij de overheid, maar dan op projecten of althans met een minder vast statuut. Het gaat hierbij om alle denkbare niveau's van bosarbeider tot universitair ingenieur.

De privé-bedrijven actief in de sector hebben niet zoveel werknemers, maar er zijn wel honderden kleine zelfstandigen actief met allerlei verschillende werkzaamheden. Sommige gespecialiseerde activiteiten zijn slechts vertegenwoordigd door een zeer klein aantal bedrijven, terwijl andere zoals bijvoorbeeld de tuinaannemers ongetwijfeld met vele honderden zijn. Plannen van de overheid om de arbeidskost bij nieuwe aanwervingen door privé-bedrijven te verlagen zullen er hopelijk toe bijdragen dat het aantal werknemers en de tewerkstelling in het algemeen in de beschreven sector zullen toenemen.

In de sector van bos- en natuurbeheer zitten ongetwijfeld mogelijkheden voor sociale economie en dit is in het verleden reeds voldoende bewezen. Sociale economie en sociale tewerkstelling in instellingen en door middel van aangepaste projecten zal dus in de toekomst ongetwijfeld verder uitbreiding nemen. Het gaat hierbij onmiskenbaar over tewerkstelling, waarbij de relatie ten opzichte van de overheid en de privé-bedrijven goed zal moeten besproken worden.

Het Federaal ministerie van tewerkstelling en arbeid (Belliardstraat 51, 1040 Brussel, tel. : 02/ 233 42 11) geeft ook interessante gratis brochures uit omtrent specifieke tewerkstellingsituaties. www.meta.fgov.be

Dan rest ons alleen nog maar u succes toe te wensen met uw zoektocht naar werk in de bos- en natuurbeheersector. Het kan met het volgen van cursussen en de sollicitaties gerust vele maanden tot zelfs enkele jaren in beslag nemen. Net zoals overal heeft men ook wat geluk nodig, zeker omdat voor sommige functies

het aantal kandidaten duidelijk het aantal arbeidsplaatsen overtreft. Maar op andere plaatsen en andere momenten kan dit best meevallen.

een uitgave van

het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal
Duboislaan 2
1560 Hoeilaart

januari 2003